

թեղք — զի ոչ գոյր լոյս, այլ հանապազ ի խա-
ւարի: Ոչ խնկարկուժիւն — զի ոչ գոյր բուր-
վառ եւ խունկ:

Սալարկ յատակ եկեղեցւոյն քանդքանդ-
եալ, եղեալ որջ զեռնոց եւ սոյնոց. եւ մեծա-
մեծ լուսամուտքն՝ ամէնն ի բաց կայր, առանց
վանդակի, ուստի մտեալ ի ներքս թռչունք,
լնուին զեկեղեցին ծոտովք, ծղովք եւ այլ գոե-
խովք. ձայն թռչնոց խափանէր զձայն ժամա-
սելոյն:

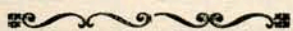
Իսկ յարտաքուստ կուսէ գլուխ կաթուղի-
կէին եւ տանիքն ամենայն եւ երեսք որմոցն
քանդքանդեալք եւ քարինք թափեալք, որմոց
եւ յատակաց վէճքն փշրեալք եւ ծակոտեալք:
Եւ ի վաղեմի ժամանակաց, որ շուրջ զեկե-
ղեցեաւն շինութիւն եղեալ էր, նա եւս աւեր-
եալ եւ ի վերայ միմեանց փլուղեալ էր. այն-
քան բարձրացեալ էր հողն եւ մոխիրն, որ յա-
մենայն կողմանց շուրջ զեկեղեցեաւն եօթն
կանգուն բարձրացեալ էր աղբիւնն եւ հողն:

Իսկ զարդք եւ սպասք եւ անօթք եկեղեց-
ւոյն բնաւ ոչ գոյր, զի որ ինչ եւ լեալ էր ի հին
ժամանակաց, կաթողիկոսք զամենայն վաճա-
ռելով եւ գրաւ դնելով՝ վատնեալ էին» (Դաւր.
Գլ. ԻԴ, եր. 303-304):

Էջմիածինն ամայի էր. անմարդաբնակ.
միարանութիւնը ցրուած էր գիւղերում, իսկ
կաթողիկոսները կամ Երեւանում էին մնում
եւ կամ անվերջ թափառումները մէջ էին: Մի-
այն մէկ թուրք էր նստում էջմիածնում, որը
վառում էր ձէթի ճրագը եւ դնում վանքի բեմի
վրայ — անցաւոր ճանապարհորդներից ողոր-
մութիւն ստանալու համար:

Արդ, եթէ այսքան ողորմելի էր էջմիածնի
եւ ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան վիճա-
կը, ապա հասկանալի է միանգամայն, թէ ո՞ր-
քան եւս առաւել թշուառ պիտի լինէր Հայ ժո-
ղովրդի, մասնաւորապէս Հայ շինականի եւ
Հայ արհեստաւորի դրութիւնը — թէ՛ պարս-
կական եւ թէ՛ տաճկական Հայաստանում:

(Շարունակելի)

Արիւնոտ Տասնամեակը

Գրեց՝ Ա. ՋԱԲԱԼՅԱՆ

I

ՏԱՐԸ տարի առաջ էր:
Փետրուարեան Յեղափոխութեամբ ցա-
րիզմի մղձաւանջից ազատագրուած Ռուսաս-
տանը հաղիւ սկսել էր ինքզինքը դռնել եւ ու-
ղիներ էր որոնում նախորդ ռեժիմից ժառան-
գած համաշխարհային պատերազմը պատուա-
ւոր վախճանի հասցնելու, որպէսզի կարողա-
նայ իր ներքին կեանքում իրագործել այնքան
յեղափոխական սերունդների երազը — ազա-
տութեան, լոյսի եւ ազատագրուած աշխա-
տանքի երազը...

Անդարձ թաղուած էին նրա համար ցա-
րիզմի աշխարհակալական ծրագիրները եւ
կայսերական դանձարանը պատերազմական
սուղանքով լեցնելու տենչերը: Ո՛չ մի հողային

բռնագրուում, ո՛չ մի պատերազմական տու-
գանք — պատգամում էր նա: Սահմանային ո՛չ
մի փոփոխութիւն ուժի իրաւունքով. նոր սահ-
մաններ կարող են դժուել պետութիւնների մի-
ջեւ միմիայն ազգերի ինքնորոշման սկզբունքը
դորձադրելու համար: — Ահա համաշխարհա-
յին պատերազմի այն պատուաւոր վախճանը,
որին հետապնդում էր Փետրուարեան Յեղա-
փոխութիւնը:

Աւելի եւս հրապուրիչ եւ ազնիւ էր նրա
ծրագիրը պետական շինարարութեան խընդ-
րում: Պետական կեանքի զերագոյն տէրն ու
անօրէնը պիտի լինէր ինքը ժողովուրդը՝ յան-
ձին ամենաազատ եւ ամենաարդար ընտրական
իրաւունքով կեանքի կոչուած Հիմնադիր Ժո-
ղովի: Եւ Փետրուարեան Յեղափոխութիւնը՝
իրբեւ ժողովրդական միահամուռ կամքի ար-